

Prądnik. Prace Muz. Szafera	32	115–124	2022
-----------------------------	----	---------	------

MAGDALENA HĘDRZAK

Katedra Zoologii i Dobrostanu Zwierząt
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie
Al. Mickiewicza 24/28, 31-059 Kraków
e-mail: magdalena.hedrzak@urk.edu.pl

**STAN WIEDZY NA TEMAT WYSTĘPOWANIA
CHOMIKA EUROPEJSKIEGO *CRICETUS CRICETUS*
W OJCOWSKIM PARKU NARODOWYM I W JEGO OTULINIE**

**The state of knowledge on the occurrence of European hamster
Cricetus cricetus in Ojców National Park and its buffer zone**

Abstract. The article presents the current knowledge about the occurrence of the European hamster *Cricetus cricetus* in Ojców National Park and in its buffer zone. Most of the data originating from thorough research come from the 1980s. The data from Sąpów, Smardzowice, Murownia and Prądnik Korzkiewski come from 1997–2005 but concern random statements recorded by residents or visitors. Information about hamster occurrence in Skąpa is relatively new (2019), but it is also random observation. The hamster site in Wola Kalinowska has been well examined, but the research has shown that the population there has disappeared. In some villages (Szułoszowa and Wielka Wieś) field research is necessary to confirm or reject information obtained from the inhabitants. The distribution of the European hamster is poorly recognized in ONP and its buffer zone, and it requires methodical research.

Key words: common hamster, inventory, monitoring, species protection, extinction

Chomik europejski *Cricetus cricetus* to gatunek z rzędu gryzoni Rodentia (ryc. 1). W Polsce jest objęty ochroną ścisłą z koniecznością ochrony czynnej (Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, 2016). Od lat 70. XX w., kiedy został zinwentaryzowany przez Surdackiego (1971), do roku 2005, zasięg jego występowania w Polsce zmniejszył się o 75% (Ziomek & Banaszek, 2007, 2009). Pomimo objęcia go ochroną prawną, wciąż notowany jest sukcesywny zanik jego stanowisk oraz zmniejszanie zasięgu. Świadczą o tym wyniki kolejnych kontroli prowadzonych w ramach krajowego monitoringu chomika europejskiego, realizowanego na zlecenie GIOŚ (GIOŚ, 2014; GIOŚ, 2019). W roku 2022, na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce (Głowaciński, 2022), zaproponowano zmianę jego statusu z DD (data deficient – liczebność i rozmieszczenie nieznane) na VU (vulnerable – narażony na wyginięcie). Jeśli proces zanikania stanowisk chomika nie zostanie powstrzymany, może on stać się niechlubnym przykładem gatunku, który przestał występować w krajobrazie rolniczym

Ryc. 1. Chomik europejski, lokalnie nazywany ziemnym psem – ssak krytycznie zagrożony w granicach euroazjatyckiego zasięgu występowania. Fot. Elżbieta Krysińska

Fig. 1. The European hamster, locally called the field dog – a critically endangered mammal within its Eurasian range. Photo by Elżbieta Krysińska

Polski zanim znaczna część społeczeństwa dowiedziała się o jego istnieniu. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że wiedza na temat jego występowania w Polsce oraz o środowisku życia i przyczynach zanikania, jest wciąż bardzo niska.

W Polsce chomik europejski związany jest z terenami rolniczymi, w szczególności z obszarami, gdzie prowadzona jest gospodarka małoobszarowa o zróżnicowanej strukturze upraw, z przeważającym udziałem zbóż. Warunkiem dla jego występowania jest odpowiednie podłoże glebowe, umożliwiające mu kopanie trwałych, przewiewnych i suchych nor. Znaczny udział stanowisk zlokalizowany jest na glebach utworzonych na podłożu lessowym i lessopodobnym, o niskim poziomie wód gruntowych (Surdacki, 1971). Istotny jest też dostęp do pokarmu, który umożliwia chomikowi zarówno przetrwanie sezonu aktywności i rozród, jak i zebranie zapasów wykorzystywanych podczas krótkich przerw w hibernacji (Surdacki, 1971, Ziomek & Banaszek, 2008). Teren Ojcowskiego Parku Narodowego (OPN) oraz obszar otuliny Parku w wielu miejscach spełnia te warunki, szczególnie na wierzchołkach.

Na terenie Płaskowyżu Ojcowskiego chomik europejski występował już w okresie późnego Plejstocenu i wczesnego Holocenu, co potwierdzają badania archeologiczne (Pawłowski i in., 2008). W latach 1967–1970 Surdacki (1971) przeprowadził badania terenowe nad występowaniem gatunku m.in. w powiecie olkuskim, gdzie stwierdził siedem czynnych stanowisk, choć w pracy nie wymienił ich lokalizacji. W latach, gdy autor prowadził swoje badania, powiat olkuski obejmował m.in. gminy Przebinia, Skała

i Sułoszowa, które po reformie administracyjnej w 1975 r. zostały włączone do ówczesnego województwa krakowskiego (Dziechciarz, 2016) i w których chomiki według późniejszych źródeł były stwierdzane (tab. 1). W *Atlasie rozmieszczenia ssaków w Polsce* (Pucek & Raczyński, 1983), opisano trzy stanowiska z okolic Ojcowskiego Parku Narodowego, tj. stanowisko w Przegini, Przybysławicach oraz Sułoszowej.

Obecnie OPN wraz z otuliną to obszar, który jest słabo rozpoznany pod względem występowania chomika europejskiego.

W tabeli 1 zaprezentowano dostępne dane na temat występowania chomika europejskiego w czasach współczesnych w obrębie granic OPN i otuliny. Dane te są wyrywkowe, a informacje nie są efektem zorganizowanych działań związanych z inwentaryzacją tego gatunku, lecz w większości są wynikiem przypadkowych stwierdzeń osobników zabitych na drogach (Wierzbowska i in., 2008, informacja ustna A. Klasa & M. Palaczyk, 2019), przyniesionych przez koty domowe (informacja ustna M. Wajdzik, 2004), czy odnotowanych podczas badań naukowych związanych z dietą drapieżników (Gil, 2003; Olko-Pieczkołan i in., 2005). Największą wadą tych danych jest to, że są one nieaktualne. Wyjątek stanowią informacje z Sułoszowej, Skały, Wielkiej Wsi i Woli Kalinowskiej, które pochodzą z ostatnich czterech lat. Wola Kalinowska, po stwierdzeniu na jej terenie dwóch nor chomika w roku 2011 (Strejczyk, 2011), została zakwalifikowana jako stanowisko badawcze do krajowego monitoringu chomika europejskiego. W związku z tym dwukrotnie, w roku 2013 i 2018, przeprowadzono tam szczegółowe badania terenowe na całej powierzchni pól uprawnych. Niestety nie wykazały one obecności chomika europejskiego, w związku z czym uznano stanowisko za nieczynne i wyłączono je z kolejnego monitoringu w roku 2021 (GIOŚ, 2014, 2019). W przypadku Sułoszowej i Wielkiej Wsi informacje o chomiku uzyskano od mieszkańców tych miejscowości. Informację z Sułoszowej przekazał członek grupy publicznej „Sułoszowa i okolice oraz jej mieszkańcy na starej fotografii”, która funkcjonuje na portalu społecznościowym. Członek grupy w komentarzu do posta, w którym autorka niniejszego artykułu zadała pytanie o występowanie chomika w Sułoszowej napisał, że pamięta chomiki z czasów, gdy w tej miejscowości prowadzono tradycyjne rolnictwo, natomiast aktualnie są bardzo rzadko spotykane. Uzyskane informacje wymagają więc weryfikacji w trakcie badań terenowych. W Wielkiej Wsi, w związku ze zgłoszeniem obserwacji chomika za pomocą formularza internetowego, w roku 2022 przeprowadzono kontrolę tych pól, które nie zostały zaorane (ryc. 2). Kontrola ta nie potwierdziła obecności chomika na tym obszarze (badania własne 2022). Z rozmów z mieszkańcami Wielkiej Wsi, prowadzonych podczas badań w terenie wynika, że nie spotykają oni chomika od ok. 20 lat. Jeden z rolników stwierdził, że kilkanaście lat wcześniej, spotykał je na działce, na której wybudował dom. Poszukiwania w tej miejscowości na terenach, które nie były dostępne w bieżącym sezonie, będą wznowione w roku 2023. Najbardziej aktualne informacje pochodzą z miejscowości Skała, w której w roku 2019, na ul. Rzeźniczej w okolicy cmentarza, znaleziono martwego osobnika potrąconego przez samochód (informacja ustna A. Klasa & M. Palaczyk, 2019, ryc. 3). W okolicach tego miejsca konieczne jest przeprowadzenie szczegółowego monitoringu, który pozwoli ocenić stan populacji chomika europejskiego.

Jak wynika z przedstawionych faktów, obecnie brak jest dokładnych i aktualnych informacji o miejscach występowania chomika w obszarze OPN i otuliny. Luka ta powinna zostać jak najszybciej uzupełniona. Chomik europejski jest wymieniany w Planie Ochrony Ojcowskiego Parku Narodowego (Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia

Tab. 1. Dane historyczne oraz obecny stan wiedzy na temat występowania chomika europejskiego w miejscowościach wchodzących w skład OPN oraz otuliny, w których stwierdzano gatunek od lat 80. ubiegłego wieku (aktualne informacje o występowaniu chomika: *brak* oznacza, że od co najmniej 10 lat brak jest informacji o chomiku na tym terenie; *niepotwierdzone w terenie* oznacza, że zebrane informacje wymagają weryfikacji w terenie w celu ich potwierdzenia lub odrzucenia; *wymagają uszczegółowienia* oznacza, że stosunkowo nowe zgłoszenie, pochodzące z przypadkowej obserwacji, wymaga badań nad lokalizacją i stanem populacji, *stanowisko nieczynne* oznacza, że podczas najnowszych badań terenowych nie stwierdzono występowania gatunku)

Table 1. Historical data and the current state of knowledge on the occurrence of the European hamster in localities that are part of ONP and its buffer zone, and in which the species has been recorded since the 1980s (current information on the occurrence of the hamster: *no information* means that in this area there has been no information on the hamster for at least 10 years; *unconfirmed in the field* means that the information needs to be verified in the field to confirm or reject it; *requires detailed research* means relatively new information coming from an accidental observation, which requires research on the location and condition of the population, *a site which disappeared* means that no occurrence of the species was found during the latest field surveys)

Lokalizacja Locality	Rok stwierdzenia (^A źródło informacji) The year of recording (^A the source of information)	Fakty, na podstawie których stwierdzono występowanie gatunku Facts on the basis of which, the occurrence of the species was established	Aktualne informacje o występowaniu chomika Current information on the occurrence of the hamster
Sąspów	1997 (9)	martwy osobnik na drodze remains of hamster on the road	brak no information
Przeginia	1983 (6)	badanie terenowe field research	brak no information
Przybysławice	1983 (6)	badanie terenowe field research	brak no information
Okolice Skały	lata 90. (10)	obserwacje osobników individuals' observation	brak no information
Sułozowa ^B	1983 (6) 2011 (7) 2021 (4, 11)	badanie terenowe / field research badanie ankietowe / survey zgłoszenie internetowe / online form	niepotwierdzone w terenie unconfirmed in the field
Smardzowice ^B	2003 (1)	włosy chomików w odchodach drapieżników hamster hair in the feces of predators	brak no information
Murownia ^B	2003 (1) 2005 (5)	włosy chomików w odchodach drapieżników hamster hair in the feces of predators	brak no information
Prądnik Korzkiewski ^B	2004 (10)	martwy osobnik schwytyany przez kota dead individual captured by the cat	brak no information
Wola Kalinowska ^B	2011 (8) 2013 (2) 2018 (3)	badanie terenowe field research	stanowisko nieczynne a site which disappeared
Skała	2019 (10)	martwy osobnik na drodze remains of hamster on the road	wymagają uszczegółowienia require detailed research
Wielka Wieś	2022 (11)	zgłoszenie internetowe online form	niepotwierdzone w terenie unconfirmed in the field

6 lipca, 2021). W planie tym stwierdzono, iż jednym z głównych zagrożeń dla przyrody OPN jest niedostateczny stopień poznania gatunków występujących w Parku, a sposobem eliminacji tego zagrożenia jest prowadzenie monitoringu. Badania monitoringowe w OPN, dotychczas nie obejmowały chomika europejskiego (Partyka i in., 2015).

Aktualizacja wiedzy na temat rozmieszczenia populacji w tym rejonie jest dość pilnym zadaniem, biorąc pod uwagę przemiany, jakie obserwowane są na terenach rolniczych otaczających leśne kompleksy OPN. Tereny te, szczególnie w strefie otuliny podlegają ekspansywnej zabudowie i naporowi inwestycyjnemu, co pogłębia efekt izolacji Parku (Sykta & Zachariasz, 2008; Partyka, 2010, Klasa & Sołtys-Lelek, 2013). Przekształcanie tych obszarów na tereny zabudowane czy porzucanie rolniczego użytkowania ziemi, w związku z wykupem działek rolnych przez firmy prywatne planujące inwestycje (Tomek & Kozakiewicz, 2005; Sykta & Zachariasz, 2008; Klasa & Sołtys-Lelek, 2013), prowadzi do zaniku siedlisk optymalnych dla chomika, a tym samym do wycofywania się gatunku z okolic OPN. W Woli Kalinowskiej, jako główną przyczynę zaniku stanowiska, podano jego postępującą izolację (GIOŚ, 2019). Należy podkreślić, że w przypadku chomika izolacja następuje nie tylko poprzez tworzenie barier związanych z rozwojem infrastruktury drogowej czy budowlanej, ale także poprzez wtórną sukcesję leśną na nieużytkowanych polach uprawnych czy poprzez celowe zalesianie. Duże powierzchnie nieużytków czy młodych drzewostanów, sprzyjają rozwojowi drapieżnictwa oraz ograniczają bazę żerową i możliwości migracji chomika europejskiego, utrudnione już przez sieć dróg o różnym stopniu natężenia ruchu. W warunkach pogorszenia kondycji populacji, zagrożeniem dla chomików mogą być np. ptaki szponiaste i sowy, które występują na terenie OPN (Turzański, 2009a, 2009b, 2010, 2012; Jirak-Leszczynska 2015; Śnigórska & Subel 2015). Drapieżnikami skutecznie polującymi na chomiki są koty domowe, o czym świadczą badania odchodów tych drapieżników, prowadzone w Ojcowskim Parku Narodowym (Olko-Pieczykolan in., 2005) oraz relacja świadka, który w Prądniku Korzkiewskim obserwował kota, niosącego w pysku martwego chomika (informacja ustna M. Wajdzik, 2004). Według Musil (2010) drapieżnictwo jest szczególnie groźne dla populacji słabych o niskim zagęszczeniu.

Brak informacji na temat rozmieszczenia populacji chomika europejskiego uniemożliwia podjęcie działań czynnej ochrony, a także podejmowanie działań minimalizujących negatywne oddziaływanie różnych inwestycji na populację tego zagrożonego wyginieciem ssaka. Rozpoznanie rozmieszczenia jego populacji w obszarze Parku i otuliny przyczyni się do wzmocnienia ochrony korytarzy ekologicznych, prowadzących do Parku przez tereny rolnicze. Jest to istotne, ponieważ w pewnej odległości od OPN zlokalizowane są wciąż czynne stanowiska chomika europejskiego np. w Widomej i Poskwitowie (obserwacje własne, 2019) czy w Zagórowej (informacja ustna A. Świechowska, 2020).

Jedną z inicjatyw, która może wspomóc uzupełnienie i zaktualizowanie dostępnych danych na temat stanowisk chomika europejskiego w okolicach OPN, jest inwentaryzacja tego gatunku, prowadzona przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie we współpracy

←
^{A)} 1. Gil, 2003; 2. GIOŚ, 2014; 3. GIOŚ, 2019; 4. Grupa FB „Sułozowa i okolice oraz jej mieszkańcy na starej fotografii”; 5. Olko-Pieczykolan i in., 2005; 6. Pucek & Raczyński, 1983; 7. Strejczek, 2011; 8. Strejczek & Hędrzak, 2013; 9. Wierzbowska i in., 2008; 10. informacja ustna (oral information); 11. badania własne (own research)

^{B)} stanowisko zamieszczone jest w Atlasie Ssaków IOP PAN 2022 / site described in The Atlas of the Mammals NCI PSA 2022

Ryc. 2. Krajobraz rolniczy w Wielkiej Wsi: a) widok na pola uprawne skontrolowane w 2022 r., b) centrum wsi – na dalszym planie widoczne osiedle domków szeregowych, na bliższym planie – rozbudowa gospodarstwa w kierunku pól uprawnych. Fot. Magdalena Hędrzak

Fig. 2. Agricultural landscape in Wielka Wieś: a) view of arable fields inspected in 2022, b) the centre of the village – with a terraced housing estate in the background, and extension of farm buildings towards arable fields in the foreground. Photo by Magdalena Hędrzak

z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego oraz Fundacją „Inny Świat”. Inwentaryzację rozpoczęto w 2022 roku i przebiega ona dwutorowo:

1 – za pośrednictwem formularza internetowego, za pomocą którego mieszkańcy miejscowości z całej Polski mogą zgłaszać stanowiska chomika europejskiego (link podany na końcu tekstu).

2 – poprzez badania terenowe, mające na celu zarówno weryfikację stanowisk zgłoszonych za pośrednictwem formularza, jak i poszukiwania chomików w miejscach nie wskazanych przez respondentów. Badania terenowe są realizowane przez specjalistów, zajmujących się od lat inwentaryzacją tego gatunku, którzy identyfikują ślady wskazujące na występowanie chomika europejskiego w danym miejscu. Odnalezienie nory, która nie budzi wątpliwości co do faktu, że użytkuje ją chomik europejski (ryc. 4), skutkuje tym, że wyznaczona zostaje powierzchnia, na której określone jest także zagęszczenie nor, będące wskaźnikiem stanu populacji w danym miejscu i sezonie (Ziomek i in., 2015).

W bieżącym roku, 2022, podczas sezonu aktywności chomika europejskiego, badaniami terenowymi objęto wybrane powierzchnie na terenie Miasta Krakowa oraz Parków Krajobrazowych: Dłubniańskiego, Bielańsko-Tynieckiego i Tenczyńskiego. Celem działań jest jednak zaktualizowanie danych w obrębie całej Małopolski, także w rejonie OPN. Dlatego autorka niniejszej notatki zwraca się z prośbą do wszystkich mieszkańców miejscowości położonych w obrębie Ojcowskiego Parku Narodowego oraz otuliny, a także do osób mieszkających poza otuliną, o udzielenie informacji na temat występowania chomika europejskiego w okolicy miejsca swojego zamieszkania poprzez formularz internetowy (link podany na końcu tekstu) lub kontakt mailowy (adres autorki podany na początku).

Osoby zainteresowane poszerzeniem wiedzy w zakresie biologii, ekologii i występowania tego gryzonia, mogą też włączyć się do grupy o nazwie: „Chomik europejski w Małopolsce i na Podkarpaciu”, która funkcjonuje na portalu społecznościowym Facebook, która jest administrowana przez autorkę niniejszej notatki. Na grupie są umieszczane materiały edukacyjne o chomiku oraz prezentowane są na bieżąco wyniki działań w terenie a także ogłoszenia o wolontariacie, miejscach spotkań itp.

Dane z obszaru OPN i otuliny, zgromadzone w ramach inwentaryzacji koordynowanej przez UR w Krakowie, zostaną udostępnione Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie oraz administracji Ojcowskiego Parku Narodowego, którą także zapraszamy

Ryc. 3. Szczątki chomika europejskiego, na ul. Rzeźniczej w Skale, zarejestrowane w roku 2019. Fot. Michał Palaczyk, udostępnione przez A. Klasa

Fig. 3. Remains of a European hamster, recorded in 2019 on Rzeźnicza Street in Skala. Photo by Michał Palaczyk, shared by A. Klasa

Ryc. 4. Nora chomika europejskiego z charakterystycznym wydłużonym wyrzutem ziemi przy otworze wlotowym do wejścia głównego. Fot. Magdalena Hędrzak

Fig. 4. European hamster burrow with characteristic elongated earth mound at the hole leading to the main entrance. Photo by Magdalena Hędrzak

do współpracy. Szczególnie cenne byłoby zorganizowanie przez OPN inwentaryzacji według metodyki stosowanej w krajowym monitoringu chomika europejskiego (Ziomek i in., 2015). Umożliwi to zwiększenie efektywności ochrony tego ginącego ssaka w sposób przemyślany i metodyczny, lub/i podjęcie działań restytucyjnych.

Link do formularza badawczego, poprzez który można przesyłać informacje o chomiku europejskim, a także wypowiedzieć się w innych kwestiach dotyczących tego gatunku, znajduje się na stronie Fundacji „Inny Świat”: <http://fundacjainnyswiat.pl/nasza-aktywnosc/>

PIŚMIENNICTWO

- Atlas ssaków Polski. *Chomik europejski* (6 września 2022). Dostęp 9 listopada 2022, w Atlas Ssaków, Instytut Ochrony Przyrody PAN ze strony <https://www.iop.krakow.pl/Ssaki/gatunek/63>
- Dziechciarz, O. (30 czerwca 2016). *Krótko o historii Powiatu Olkuskiego*. Dostęp 9 listopada 2022 w Przegląd Olkuski ze strony <https://przeglad.olkuski.pl/krotko-o-historii-powiatu-olkuskiego/>
- Gil, M. (2003). *Ocena preferencji pokarmowych oraz zawartości metali ciężkich w odchodach lisa (*Vulpes vulpes*)*. Kraków: Instytut Nauk o Środowisku UJ, Maszynopis.
- GIOŚ, (2014). *Wyniki monitoringu chomika europejskiego *Cricetus cricetus* w latach 2013–2014*. Warszawa: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.
- GIOŚ, (2019). *Wyniki monitoringu chomika europejskiego *Cricetus cricetus* w latach 2015–2018*. Warszawa: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

- Głowaciński, Z. (2022). Czerwona Lista Kręgowców Polski – wersja uaktualniona (okres 1 i 2 dekady XXI w.). *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn*, 78(2), 29–67.
- Jirak-Leszczyńska, A. (2015). Monitoring wybranych gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej w Ojcowskim Parku Narodowym w 2012 roku. *Prądnik. Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera*, 25, 71–88.
- Klasa, A. & Sołtys-Lelek, A. (2013). Aktualne problemy ochrony przyrody Ojcowskiego Parku Narodowego (Polska południowa). *Prądnik. Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera*, 23, 7–52.
- Musil, J. (2010). *Saisonale Aktivität, Reproduktion und Stressbelastung weiblicher Feldhamster bei unterschiedlichen populationsdichten in einem urbanen Lebensraum*. Vienna: University of Vienna, Master Thesis, 1–78.
- Olko-Pieczkolan, J., Wierzbowska, I., Baś, G. & Subel, A. (2005). The home ranges of domestic cats (*Felis catus*) in the Ojców National Park, Southern Poland. W: K. Pohlmeier (red.), *Extended abstracts of the XXVIIth Congress of the International Union of Game Biologists, Hannover 2005*, (153-154). Hamburg: DSV-Verlag.
- Partyka, J. (2010). Drogi w Ojcowskim Parku Narodowym i jego strefie ochronnej – stan obecny, stopień wykorzystania, przyrodnicze konsekwencje. *Prądnik. Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera*, 20, 291–308.
- Partyka, J., Klasa, A., Sołtys-Lelek, A. & Wiśniowski, B. (2015). Monitoring przyrody w Ojcowskim Parku Narodowym. *Prądnik. Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera*, 25, 7–36.
- Pawłowski, J., Nadachowski, A. & Stworzewicz, E. (2008). Geneza fauny Płaskowyżu Ojcowskiego i przemiany w Plejstocenie i Holocenie. W: A. Klasa & J. Partyka (red.), *Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego. Przyroda*, (s. 387–411). Ojców: OPN.
- Pucek, Z. & Raczyński, J., red. (1983). *Atlas rozmieszczenia ssaków w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. (2016). *Dziennik Ustaw RP*, poz. 2183, Warszawa, 28 grudnia 2016.
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 6 lipca 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Ojcowskiego Parku Narodowego. (2021). *Dziennik Ustaw RP*, poz. 1432, Warszawa 9 sierpnia 2021.
- Strejczek, P. (2011). *Występowanie chomika europejskiego na terenie województwa małopolskiego*. Kraków: Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt, UR Kraków, Maszynopis
- Strejczek, P. & Hędrzak, M. (2013). The results of the inventory of common hamster (*Cricetus cricetus*) sites conducted in Małopolska Voivodeship. *Zoologica Poloniae*, 58(3-4), 87–98.
- Surdacki, S. (1971). Obszar występowania chomika europejskiego *Cricetus cricetus* (Linnaeus, 1758) w Polsce. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia, Sectio B*, 26(12), 265–285.
- Sykta, I. & Zachariasz, A. (2008). Przekształcenia krajobrazu wybranych obszarów w latach 1966–2007. *Czasopismo Techniczne. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej*, 1-A, 109–134.
- Śnigórska, K. & Subel, A. (2015). Monitoring wybranych gatunków sów z załącznika I Dyrektywy Ptasiej w Ojcowskim Parku Narodowym w 2012 roku. *Prądnik. Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera*, 25, 37–49.

- Tomek, T. & Kozakiewicz, K. (2005). *Opinia dotycząca zagrożenia fauny OPN w związku z planami zabudowy otuliny Parku, w szczególności planowanego osiedla „Cianowice-Ogród”*. Kraków: Instytut Systematyki i Ewolucji PAN, Maszynopis.
- Turzański, M. (2009a). Ekologia ptaków szponiastych Falconiformes, kruka *Corvus corax* oraz sów Strigiformes na Wyżynie Krakowskiej w 2008 i 2009 roku. *Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej*, Rocznik 11, 3(22), 95–109.
- Turzański, M. (2009b). Sowy Strigiformes Ojcowskiego Parku Narodowego i jego otuliny. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody*, 28(4), 75–90.
- Turzański, M. (2010). Antropogeniczne zagrożenia ptaków drapieżnych na Wyżynie Krakowskiej. *Prądnik. Prace i Materiały Muzeum im. Prof. Władysława Szafera*, 20, 409–426.
- Turzański, M. (2012). Obserwacje przelotów błotniaków: stawowego *Circus aeruginosus* i łąkowego *Circus pygargus* na Wyżynie Krakowskiej. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, 68(2), 114–124.
- Wierzbowska, I., Klasa, A. & Górecki, A. (2008). Ssaki (z wyjątkiem nietoperzy) Ojcowskiego Parku Narodowego. W: A. Klasa i J. Partyka (red.), *Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego. Przyroda*, (s. 449-470). Ojców: OPN.
- Ziomek, J., Banaszek, A. (2007). The common hamster, *Cricetus cricetus* in Poland: status and current range. *Folia Zoologica*, 56(3), 235–242.
- Ziomek, J., Banaszek, A. (2008). Chomik europejski. *Monografie przyrodnicze*. Świebodzin: Wydawnictwo Klubu Przyrodników.
- Ziomek, J., Banaszek, A. (2009). Czy chomik europejski *Cricetus cricetus* powinien znaleźć się w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”? *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, 65(5), 341–346.
- Ziomek, J., Banaszek, A., Eichert, U. (2015). Chomik europejski *Cricetus cricetus* (1339). W: M. Makomaska-Juchiewicz i M. Bonk (red.). *Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny*. Część IV, (317-336), Warszawa: GIOŚ.

SUMMARY

The distribution of the European hamster *Cricetus cricetus* is poorly recognized in Ojców National Park (ONP) and its buffer zone. The available data is patchy and/or out of date. The data obtained from thorough research come from the 1980s. The exception is Wola Kalinowska, where detailed field inspections were carried out in 2013 and 2018, during which no hamster burrows were found. Data from other sites (Sąspów, Smardzowice, Murownia and Prądnik Korzkiewski) come from 1997–2005 and concern random statements recorded by residents or visitors to these places. The information from Skała is relatively new (2019), but it is also a random observation. Transformations taking place from the 1980s in non-forest habitats, especially in the buffer zone, could result in the disappearance of local populations of the European hamster, which is a critically endangered species. Therefore, it is necessary to update the information about its occurrence in this area. The article proposes activities enabling inhabitants of the ONP area and the buffer zone to join the inventory conducted by the University of Agriculture in Krakow.